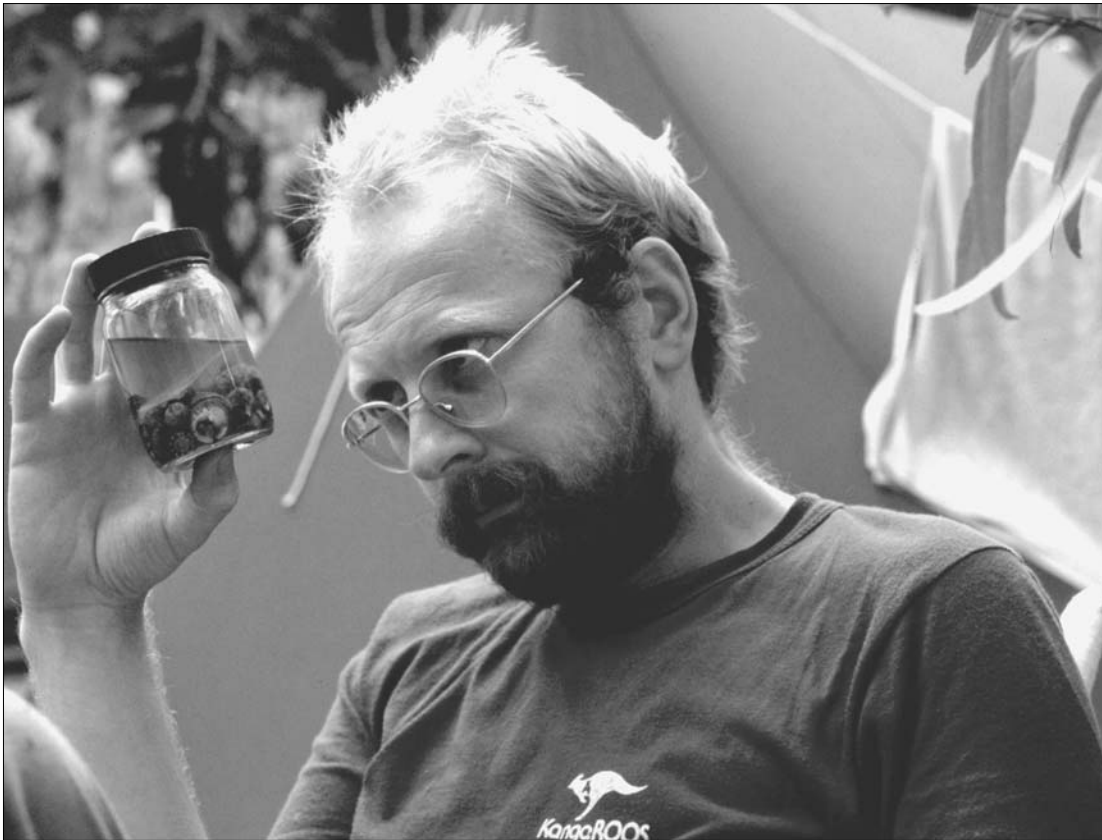

De Collectiebeheerders

aflevering 12, Frans de Jong

door
Kees Plaisier

Inspectie van strandvondsten
tijdens een verzamelreis op
Sicilië in 1986.

(foto: Justa Verschuren)

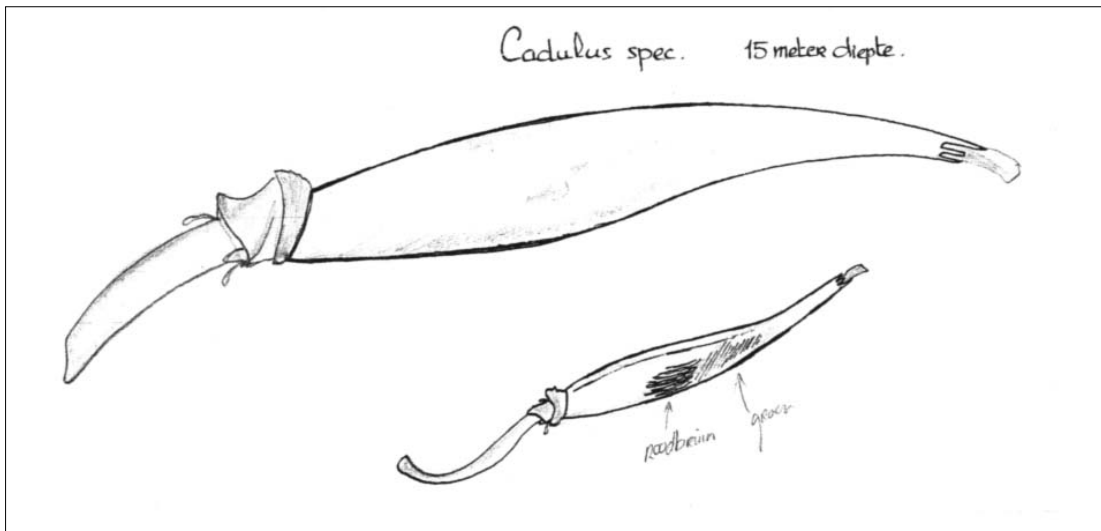
Arie Frans de Jong (IJsselmonde, 1954) volgde de Sociale Academie, bekwaamde zich daarnaast tot leraar yoga en behaalde een Masters Degree in de traditionele Chinese acupunctuur. In het dagelijks leven is hij werkzaam bij Sociale Zaken van de Gemeente Rotterdam als maatschappelijk werker voor mensen in meervoudige probleemsituaties. In het Natuurmuseum beheert Frans de Jong de vissencollectie en enige restgroepen van de weekdieren.

De vader van Frans de Jong was palingvisser, beter gezegd: peurder. Want hij was één van de weinige (25) overgeblevenen die nog een peurvergunning had. Frans zou die vergunning graag hebben overgenomen, maar helaas was die persoonsgebonden en niet te erven. De peurder viste met de peurkwast, een tros grote aardwormen waarmee de paling verschalkt werd. Als je met een lijn vist, komt de haak bij de gulzige palingen soms achterin het lijf terecht. Met een peurtros kan dat niet gebeuren, die is te groot om op te slokken. Dat maakt het voor de peurder heel wat gemakkelijker. Naar het schijnt gebruikten de peurders ook nog wel een (rivier)prik als lokaas. Dit onaange-

name parasiterende beestje dat niet helemaal tot de vissen gerekend kan worden, was daarvoor blijkbaar wel geschikt. Frans voer mee, vanaf het Spui bij Zuidland door het toen nog open Haringvliet, en zag er al in zijn vroege jeugd dolfijnachtigen. De belangstelling voor de natuur, en de vissen in het bijzonder, is toen geboren en niet meer verdwenen.

Kokkeldoubletjes

Ongeveer op zijn vijftiende jaar kreeg Frans van zijn broer een schelpenboek dat hij gebruikte bij strandwandelingen. Zijn eerste vondsten waren kokkeldoubletjes. In het schelpenboek stond ook het adres van de Malacologische Vereniging. Frans was, toen hij daarvan lid wilde worden, nog te jong. De minimumleeftijd was 18 jaar, zodat Jan Nieuwenhuis hem daar introduceren moest en voor elkaar kreeg dat hij ondanks zijn leeftijd lid mocht worden. In een roerige periode kwam Frans met het museum in aanraking. Het zetelde toen in Diergaarde Blijdorp. Het bestuur was voornemens de zaak op te heffen en de collecties aan 'Leiden' te geven. Frans was toen net, via de Malacologische Vereniging, met het museum in contact gekomen

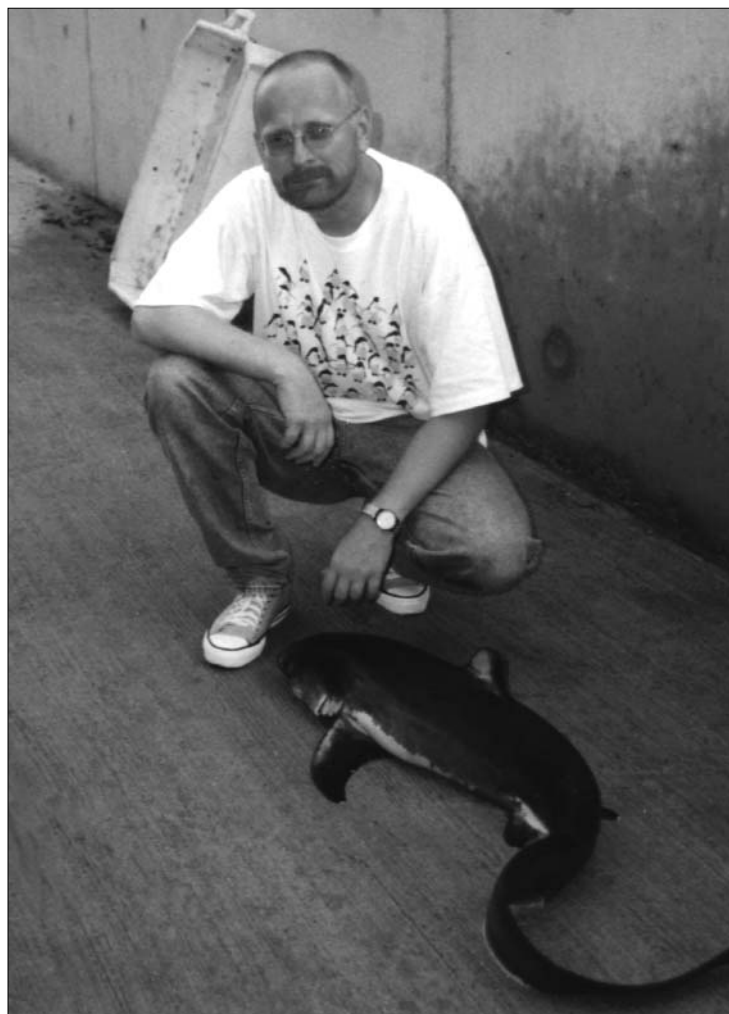
Veldschets van een stootand
Cadulus sp. aangetroffen
tijdens de Rumphius
Biohistorische Expeditie bij
Kaitetu (station 23) op
Ambon.
(illustratie: Frans de Jong)

en werd snel deel van een groep die het niet met het bestuur eens was. Die groep bezocht in groten getale (met zijn achten) de ledenvergadering en stemde de bestuursvoorstellen af. Met als te verwachten gevolg dat er een nieuw bestuur moest komen, waarin hij zitting nam. Zonder Frans en de zijnen was het museum er niet meer geweest. Bestuurswerk, schelpen en vissen zijn de drie elementen die in het bestaan van Frans sedertdien een grote rol spelen.

Van geïnteresseerd lid tot collectiebeheerder

In het begin was Frans geïnteresseerd (bestuurs)lid van de Vereniging. Pas later werd hij collectiebeheerder, eerst voor de restgroepen van de weekdieren: inktvissen, stootandjes, keverslakken, armpotigen. Daarvan bezit het museum zo'n 2 à 3000 monsters. Later kwamen daar de vissen bij. Daarvan zijn er ongeveer 1000 preparaten, met als zwaartepunt Nederland en Europa. Er zijn zowel zoet- als zoutwatervissen, maar het merendeel is van het zoute water. Het aandeel tropische vissen is naar verhouding klein. De collectie vissen is, zoals dat vaker voorkomt, tamelijk toevallig samengesteld, door schenkingen van individuele liefhebbers. Zo is er flink wat Frans materiaal, omdat er door iemand druk verzameld is in Bretagne. Inmiddels is de collectie goed ondergebracht. Nu moet het allemaal nog systematisch worden opgezet en moet er gericht verzameld worden om de hiaten, die er

ook in de zoetwater-collectie van Nederland zitten, op te vullen. De preparaten zijn in een goed stockboek geregistreerd, maar de belangrijkste prioriteit is toch wel om alles in de computer vast te leggen om de toegankelijkheid van de collectie te vergroten. Ook wil Frans een vissen-catalogus samenstellen. De komende twee jaar zullen daaraan gewijd zijn, en aan het gericht verzamelen. Dat laatste kan zeker voor een deel ook als de vele goede relaties worden ingeschakeld, die dan 'op bestelling' een gevraagde soort kunnen leveren. Op Frans ver-

De collectiebeheerder met een bijzondere aanwinst in 1995: een vossaai *Alopias vulpinus* opgevist uit de Noordzee bij Walcheren (zie DEINSEA 2: 83-87)
(foto: Kees Moeliker)

Frans de Jong is geregeld in een karakteristieke positie in de vloedlijn te vinden.

Hier in 1995 op de Maasvlakte tussen een massaaanspoeling van hartvormige zeeklitten *Echinocardium cordatum*.

(foto's: Erwin Kompanje)

langlijstje staan bijvoorbeeld de gevlekte griet en de knorhaan.

Zeldzaamheden

In de collectie bevinden zich overigens wel enkele zeldzame vondsten, zoals de sidderrog, een voshaai en een gestreepte poon.

Holotypes of andere van internationaal belang zijnde collectiestukken zijn er niet, maar sommige preparaten zijn zeker van regionaal belang.

Stoottandjes

Vanzelfsprekend heeft Frans natuurlijk ook eigen voorkeuren. De zoögeografie vindt hij wel het interessantste aspect. Diergroepen zijn meestal beperkt mobiel en de vraag is dan waarom dat zo is. Bij de stoottandjes (de Scaphopoda, een aparte groep binnen de weekdieren), Frans' echte specialiteit, kan hij wat dat betreft zijn hart ophalen. Dat heeft hij ook gedaan, op vele verre reizen, waaronder een naar Ambon tijdens de Rumphius Biohistorische Expeditie in 1990. Stoottandjes bestaan al sedert het Ordovicium. Er zijn diepwatersoorten, die leven in de woestijn van de diepzee en soorten die migreren langs continentale kusten. Frans' eigen verzameling stoottandjes is een van de grootste van Nederland, vergelijkbaar met die van het Nationaal Natuurhistorisch Museum in Leiden. Door vele internationale contacten met

wetenschappers, amateurbiologen en musea wordt zijn verzameling nog steeds uitgebreid. Bij zijn reizen blijkt ook dat Frans zich niet afsluit in het domein van de Scaphopoden, hoe boeiend dat ook is. Hij heeft

een generalistische belangstelling, waardoor hij oog heeft voor andere biologische verschijnselen. Dat blijkt ook uit het feit dat hij graag samenwerkt met specialisten die een ander gebied bestrijken, zoals bij voorbeeld in zijn artikelen in DEINSEA te lezen is. Van de Ambon-expeditie, waar het voetspoor van Rumphius werd gevolgd, is nog een publicatie over de aldaar verzamelde stoottanden in voorbereiding.

Vriendelijk vorser en nijver bestuurslid

Frans is op het ogenblik een zeer druk bezet bestuurslid. Hij zit niet alleen in het bestuur van de Vereniging, maar ook in dat van de Stichting Natuurmuseum Rotterdam en in enkele verwante besturen. Hopelijk staat dat zijn werk als collectiebeheerder en als Scaphopodenspecialist niet in de weg. Het mag dan bijzonder zijn dat hij een vriendelijk, verstandig en betrouwbaar bestuurslid is, zijn internationale status als stoottandjes-deskundige is toch pas echt uitzonderlijk. 🌿